

HRVATSKA RIJEČ

Predplatna cijena: na godinu K 12. — Za p. godine K 6. — Za Šibenik na godinu donošanjem u kuću K 12. — Za inozemstvo na godinu K 12 uviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 16 para peti redak ili po pogodbi, te se primaju samo oni, koji se unaprijed plate. — Priobćena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi ne vraćaju

Govor o proračunu

izrečen u obćoj proračunskoj razpravi dne 25. listopada 1910.

od dr. M. Drinkovića.

Gospodo! Kad je ovaj sabor bio našom zaslugom zadnji put zatvoren i kada je izgledalo, da ne će trajna života imati ni ovaj sadašnji, pisalo se kroz mjesec i mjesec, koliko se silna šteta učinila zemlji i koliko se liepih predloga i osnova zakopalo i koliko se korisnih stvari ovoj zemlji, odnosno našem pučanstvu zapriječilo. A, gospodo, kako je rekao moj drug dr. Dulibić, evo ovdje smo kroz mjesec dana, pa ja te štete od naše obstrukcije, a ni koristi od ovog sabora nisam vidio. Ovu istinu što kažem, dokazuje i točka, u kojoj sada razpravljamo.

Djelokrug sabora.

Izgledalo bi po toj točki, koja je danas na dnevnom redu, da mi možemo odlučivati o prihodima i o razhodima javnim naše zemlje, izgledalo bi, i ja smo mi gospodari onoga što zaradimo i onoga, što razprodamo, u obće, da smo mi gospodari u svojoj kući i da možemo urediti naše kućanstvo, kako nam se sviđa. Ali tomu nije tako. Mi od svega toga ne imamo ništa, jer nitko u ovoj državi nije dužan nama polagati računa o prihodu i razhodu ove zemlje. I kad bi vas sve pitao, koliki je prihod naše zemlje, a koliki je razhod, ja držim, da nitko od vas nebi znao odgovoriti; nitko, jer svi mogući porezi, svi mogući nameti idu državi, a mi smo samo zato tu, da nam država dobaci onoliko koliko hoće, kada hoće i preko koga hoće. Ustavnog čimbenika, koji bi nam za ove stvari bio odgovoran ni imamo i ja držim u toj samovolji, u toj neodgovornosti vlade leži poniženstvo svih nas, leži šteta naroda, leži šteta zemlje. A ipak ja držim i u ovom kukavnom sustavu u kojem mi živimo, da bi se sve to dalo drugačije urediti; da bi odgovaralo bar donekle časti i koristi zemlje, kad bi centralna vlada bar onaj dio prihoda naših, koji dodeljiva našoj zemlji, davala čimbeniku, koji bi bio odgovoran ovom saboru. Tada bi imali barem nešto, tada bi imali jedan organ, koji bi bio odgovoran ovdje i koga bi mogli pitati, zašto onoliko prihoda i zašto onoliko razhoda. Onda bi imali utjecaja na njezini način na vladu, mogli bi pitati račun od nje, račun naše zemlje, a to mi ne možemo sada, jer nam vlada nijedna nije odgovorna. I gospodo, mi imamo ovdje sabor bez ikakve moći, mi imamo sabor, koji ponižava ne samo ponos narodni, nego i ponos ljudski, mi ovdje stojimo i tobož razpravljamo, a u istinu ne možemo odlučiti ništa, jer se radi s našim narodom i s našim narodnim trudima i ovdje ono što drugi hoće. Imamo tobož autonomnu

upravu, a ne ima ta autonomija ništa, čim bi mogla upravljati. Gospodo, mi imamo neodgovornu vladu, sabor bez moći, a ja mislim, da je to istovjetno absolutizmu, da to barem ustavno nije, da to ne odgovara ni najprimitivnijem pojmu ustava. Varanje je sebe i najveća ironija u našoj zemlji govori o ustavu, a da je to ironija vidi se iz djelokruga, koji ima naš današnji proračun. Djelokrug našega proračuna bi, namaknuti sredstva, kako ćemo pokriti troškove prouzročene od tereta, koje država nije htjela, da primi na sebe, a to su održavanje pučkog školstva, podizanje i održavanje bolnica, pokrivanje za ukonačivanje vojnika i žandara, troškovi za održavanje poljodjelskih puteva i drugi mali troškovi i onda 170.000 K za troškove uprave naše autonomne vlasti. Gospodo, sve ove posle, koje obavlja naša autonomna vlast, mogla bi obavljati najmanja jedna občina, ali obavljala bi to svaka občina, koja do sebe štogod drži tek onda, kad bi joj država zato dala jednu naknadu. A tim više bi ona pitala tu naknadu, kad bi morala trošiti za ustanove, kao žandare i za škole, gdje nema nikakvog utjecaja. Pokrajina bi imala trošiti za škole samo onda, kad bi mogla u tim školama dati pravac i ustanovljivati naukovnu osnovu i posve nezavisno upravljati sa učiteljskom, ali toga kod nas nema. Mi nismo gospodari naukovne osnove, a naše učitelstvo, premda je plaćeno od pokrajine, ne zavisi od pokrajine, od nas, nego od c. k. vlade. Dakle bilo bi pravo, da teret za škole nosi vlada a ne mi. Isto tako za žandare. Mislim, da je najveća nepravda trošiti na jednu ustanovu, koja je ustrojena u liepu koristnu svrhu, ali koja je sva u tuđim rukama i u kojoj nemamo utjecaja ni u pogledu jezika a kamo li u čemu drugomu.

Javni nameti.

Dakle utjecaja u najvažnije grane javnog našeg života mi nemamo, nitko smo čega gospodari, a imamo ogromne troškove. Najprije moramo namaknuti državi sve što ona od nas traži, a onda moramo gultiti same sebe i namaknuti do 15.000.000 K za upravu naše zemlje i naših občina. (Zast. Radić: Ne toliko). Računam aproksimativno i mislim da svota odgovara. Dakle na što se svadja ta naša autonomija? Ja držim, da se svadja na služništvo vladi, koja nije od nas, koju mi ne možemo postaviti ni srušiti, svadja na fiskelnu službu državi, da namećemo namete, na najmrže terete, koje država nama nameće, t. j. mi namećemo prilaze na one poreze, koje se država ne usudjuje da povisi, a mišlim, da je to najmrži posao, što možemo učiniti. Udaramo namete na izravne poreze, koje u istinu svaki najviše čuti, a od neizravnih poreza nama država ne samo da ne daje računa, nego ni filira. Izravni državni porezi dosegli su vrhunac. Ja mislim da je to svakom dodijalo i

da se napried ne može ići. Ali nije to dosta, mi moramo za ove terete, koje nam je država naprtila, globiti naš svjet i udariti 58% odnosno 67% nameta.

Mi smo u državi četrdesetčetvrti dio. Ova država ima proračun od preko dvije milijarde. Ako računamo, da sačinjavamo bar 50, dio, onda bi doprinosili mi državi 40.000.000 K, i ja mislim, da tih 40.000.000 K u istinu doprinosama državi. A što nam vraća država od toga? Vraća nam za javne radnje, nastavu i bogostrojke može biti 4.000.000 K. i to u najboljoj akciji njezinoj, a ono ostalo, valjda kakovih 15.000.000 vraća na činovnike i oružnike, a od toga ja mislim, velike koristi nemamo ni mi ni narod. Dobrih desetak milijuna država nam u ničemu ne vraća. Ja mislim, da vi, koji ste većina i koji o sebi kažete, da ste vladajuća stranka, da bi vi morali nastojati, da se ovaj odnosaj po mogućnosti popravi i promjeni. Od vas bi se moglo zahtijevati, da barem od vlade pitate, da ona svota, koja je za našu pokrajinu u državni proračun unesena, bude dodeljena faktoru odgovornom ovom saboru, jer kakova je ta vaša uprava, kakva je ta vaša moć, ako ste vi faktično u istom položaju kao i mi? Ja mislim, da bi bilo do ponosa jedne većine, da to poniženje za nju prestane i da ona od vlade izvostji, da dodeli preko autonomne vlasti zemlji barem ono, što ju ide po državnom proračunu. (Zast. dr. Machiedo: A sva milostinja za Vas). Ne shvaćate. Ali i onda, kad bi vam vlada to dodavala i onda bi celi naš život bio ovisan od drugoga, jer bi se kretao u granicama poreza, koji drugi narodi udaraju na naš, a ne mi sami. Mi bi uvijek gospodarstveno nazadovali, jer jači i brojniji odlučuju u tim stvarima.

Autonomija trajna gospodarstvena ovisnost.

O tom se lasno uvjeriti, jer se svi trgovački ugovori čine da drugom mjestu a ne ovdje, carine se udaraju drugdje a ne ovdje, a obrtna i inditrijalna politika države jest drugačija, nego što bi željeli mi. Poljodjelstvo se također kreće u drugom pravcu, nego bi bilo za nas korisno, a prometna politika i na moru i na kopnu upravo je naparena proti našim narodnim interesima. Svi mogući nameti udaraju se od ministarstva, vlade, parlamenta, koji ne zavise od nas. Ne samo da ne zavise, nego je to naperno diraktno na našu narodnu štetu. Gospodo, ja vam ne trebam zato iznašati dokaza, jer ih dokaza ste vi doživjeli. Dosta je da spomenem vinku klauzulu. Dok je trebalo drugim narodima, koji su onda bili u nestašici vina, otvorena su vrata carine vinu, da mogu lakše dobavljati ono, što smo mogli mi prodavati, a sada udaren je u, pr. veliki namet na žito, na produkt, koji bi mi morali uvažati i koga prema tomu moramo skuplje plaćati, nego

li bi plaćali da je slobodan uvoz. Ribarstvo naše propalo je samo stoga, jer je Austrija učinila ugovor sa Grčkom takav, da Austrija nameće veliku uvozninu na suho grožđe i ostalo, a Grčka naravno vraća isto tako za slanu ribu i onda mi moramo naš jedini važniji produkt poslati vina davati jednostavno u bescienu. Zato propadaju u nas tvornice ribe i u obće obrt ribarski. O pomorstvu mislim, da ne treba govoriti. Jer je to, može se reći, skoro propalo, a da se je nešto tu učinilo i providjelo pomoću vlade. Gospodo, parobrodarsko društvo mislim da i nemamo, a ono što imamo tako je uređeno, da će s vremenom propasti. Isto je tako s industrijom. Najbolji je dokaz cement, kojij industrij su se u Dalmaciji prilčno obveslili, a čini se, da će to doći mnogima na veliki teret, a može biti na propast mnogih i mnogih obitelji. Tako je isto u pogledu tvornice opeka i bilo čemu. Željeznica, gospodo, kroz toliko godina nitl nemamo: pitalo se, govori se, pače učinilo se jedno željezničko vieće, ali mislim da iz toga neće biti ništa, osim ako slučajno budu to vojnički krugovi zahtijevali, ako to bude u interesu obrane južnih diela mounarhije. Nego i kada budu ove željeznice izgrađene, neće biti na našu korist, nego će biti tako uređeni putevi i tarife, da će nam lasno bit na štetu, kao što je na štetu Banovaca željeznica magjarska kroz Hrvatsku.

Gospodo, u celom državnom životu, u narodnom gospodarstvu, ne gleda se na naše potrebe, a naravno i ne može se gledati; ne samo da se ne može, nego kažem, da nije moguće, da se gleda. Ali ne samo da nije moguće, nego i onda kad bi se gledalo, kažem, da bi ljudi radili proti prirodnom zakonu, a to je izključeno. Gospodo, mi smo južni dio monarhije, u protimbi sa sjevernim dielom monarhije. U južnom dielu posve je drugi život, drukčiji produkti dego li u sjevernom. Južni je poljodjelski, ratarski i pomorski, a gornji je većinom inditrijalni i onda, što mi hoćemo skupo prodati, oni hoće da jeftino kupe, a što oni hoće skupo prodat, mi bi htjeli jeftino kupiti, a to nije moguće dovesti u sklad. Zato mi u ovakovom sklopu kakav je sada u monarkiji, moramo uvijek nazadovati, sve više i više, pak štogod mi ovdje govorili i odličivali, jer je tako prirodan zakon. I makar država nama dobacivala i milijune, mi moramo nazadovati. Gospodo, mi smo već ekonomski nazadovali, a narodno-gospodarstvo ne može se podići novcem, nego ga treba podići prirodniim putem, gospodarstvenim životom, koji se razvija po samom narodu i po unutrašnjim silama naroda. Svega toga danas ne može biti i ovaj nerazmjer između juga i sjevera u ovoj monarkiji biti će uvijek, dok naš narod ne dođe do rieči u ovoj monarkiji, dok on kao ravnopravan član ostalima, ne postavi svoje gospodarske interese u

Pereat Rochus.

(Svršetak.)

— Ej, Don Roko! — prousti on. — Svedjer jošte u postelji! A misa?

— Ne mogu — izpodmućke odgovori Don Roko, nauznačice povajen i ukočenjen poput mumije.

— Ma što je to? — onaj će drugi, primičuće se k postelji i baš ustavljen. — Što vam je?

— Ono smeteno obličje, onaj očutni naglasak, smekšaše oni u biednome Don Roku okamenjeno srce i od tuge i sa nenadne. Ovoga puta izvrčiše na uzmišane oči dvie oće suze. Začepljena se usta izkrivjelala i treskaju, nu još se odapinjaju. Osjetiv se profesor, da se on ničim ne javlja, sklisi k basamacima i povika dolje, da podju po liečnika.

— Ne, ne — jedva jedvice prousti Don Roko, a ni ne ganu sobom. Jecanju mu je pridušilo glas. Cigla što ga naču profesor, vraćajuće se k postelji.

— Ne? — zblenut će on. — A onda što vam je? Govorite!

Medjutim tri žene i matori prosjak, što

došli k misi, stupiše ustavljeni u sobu, zaoklišajuć postelju, redomice izpitujuć Don Roka. On zamuko ko uztrpljivi Job, nastojeć, da nadvlada sama sebe. Može biti ga zanovet sve one ljubopitne čeljadi, što se nada nj navdšila, u tome pomože.

— Odlazite — najstrag će on zadnjim prišlacima — Nitl treba liečnika, ni što drugo odilazite.

Četri se glave ugušne nokat, nu svedjer u nj i ustrmice pilje i možda nekim izražajem prijačana straha.

— Velju vam, odlazite — opet će Don Roko.

Polaško izmužoše i na dvoru zastadoše, da prisluškujju i propitkujju.

— Dakle? — profesor će. — Što vam je?

— Ništa.

— Da šta čete onda u postelji?

Don Roko okrene glavom k zidu. Sad mu se stale suze navraćati. Ne može progovoriti.

— Ma u ime Božje, što je to? — pričvrjli profesor.

— Odaminut će mi, odaminuti — nateže se Don Roko jecajuć.

Profesor ne zna, ni što bi, ni kako bi. Upita ga, hoće li vode i matori će prosjak brže bolje, da mu donese vode i pruži je Marinu. Don Roko se nije za njom ni zere polaksio, ali se sve isto navrača: „hvala, hvala, odaminut će mi — i priklonito srknu.

— Dakle? — iznovice će profesor.

— Imali ste vi pravicu — odgovori Don Roko.

— U čemu?

— Radl ženske.

— Zbog Lucije? Taman ću upitati: Gdje je Lucija? Zar je nije? Ili je utekla?

Don Roko kimnu na jestnu. Marin se zablenuat zagledlo i svedjer se navrača: „Zar utekla? Zar utekla?“ Četvero ih se navratu u sobu i jeknuše: „Zar utekla? Zar utekla?“

— Ma čujte! — profesor će. — Pa zar vi s toga razloga čubite u postelji?

Zar da po taj način podivljate? Ajde, oblaćite se.

Don Roko ga pogleda, zajapuri se do vrh glave, saže orošene oćice u posmjeh, ko da znanenjuje: Sad čete se vi smijati!

— Nemam odjećę — probrska on, Što?

Profesor uz upit prisambira i zakretaj, ko da će reći: „Zar vam ga je ona odniala?“ Svejednako odgovori i Don Roko zaklimajem glave izpodmućke; a uočiv, da se ovaj nadmlje, da suspregne lomljivu smieha, silimice se i on prignu, da se nasizuje.

— Vajni Don Roko! — prousti profesor i pridoda, dok mu je svedjerice smiech u grlu, izražaje žalosti, samilosrdja i utjehe, i priupita se za dociglu sitnicu, kako se to dogodilo. — Ah, da ste me poslušali, da ste je poslali ča!

— zaveza, ah.

— Tako je! — izreče Don Roko, prihvaćajuć i ovu umiljeno. — Imali ste vi pravicu. A da što će sada reći gospodja?

Profesor uzdahnu.

— Što biste, moći sinko, da reče? Ne će ni pisnuti. I to se moralo prigoditi, da je vaš nasljednik pisao, kako se sasvim riešio dosadašnje službe i kontesti je na razpoloženje.

Don Roko se skunjujo i muči.

— Eto, išćikam — iza kratka će on muka, — na devet će i pō doći s paripčetom po me. Bilo bi ređa, da mi nadpoo ili pomoćnik pozajme što preobuke.

— Ja ću, ja! — povika profesor u svakoj

ravnovjesje sa svojim potrebama života i svoga razvika. Dok toga ne bude, mi ćemo uvijek gospodarski izrabljivati biti, a ne ćemo se moći niti kulturno razviti, kako bi inače mogli i morali. Gospodo, kad promisliti, kako je nama širom svih naših pokrajina u našoj domovini, kad promisliti, da mi ne odlučivamo, niti kakva nam može biti vlada niti koja, kad ne možemo mi kao narod niti jednog broda sagraditi, niti jednog brzogovornog stupa postaviti, kad ne možemo napisati niti jedan list papira s našim biljevom i kad mi od cele obale našega mora ne možemo za se upotrijebiti niti jedan škrip, kad mi u trgovini ne možemo kao narod kupiti niti koru hljeba, kad mi ni u školi ne možemo ništa odlučivati, onda, gospodo, ja ne znam, što imademo mi od ove naše autonomije i od ovoga sustava, koji nad nama vlada. Saslamo se ovdje, da tobože po našoj volji sami sobom vladamo, da po svojoj volji odlučivamo i sami stvaramo zakone i sami odlučivamo nad upravom zemlje i što ti ja još znam. Ali koliko god se, vi, gospodo, ovdje junčili, kao da ste nekakov ustavnost, koliko god mi navaljivali na vladu ili je hvatili, činili vi što hoćete, ja kažem, da jedini rad ovoga sabora sastoji u upitima i predlozima. (Povici: To je istina! Tako je!) Gospodo, to je u istinu poniženje i za sabor i za nas i za zemlju. Mislim, da je poniženje i za iste predstavnikove vlade, jer stati i sjediti ovdje i ništa drugo nego slušati od jutra do mraka tužaljke, ne znam što može to biti za njih, a znam što je za nas. Kako rekoh, mi smo dovedeni ovamo, da očutimo, da uprav opipamo svojim opipom, da smo prosjaci. I meni dolazi, gospodo, na smieh, kad čujem stanovite groznicu u ovom saboru, jer znam, da su te groznicu umjetne i da dolaze od ljudi, koji znaju, da su te njihove groznicu suviše i bezpredmetne.

Stranka prava hrvatskoga.

Ja sam, gospodo, u kratko razumtao, zašto mi nismo i ne možemo i ne ćemo biti složni sa svim vama ostalima tamo, koji ste od većine, tobož vladajuća stranka. Mi se, gospodo, ne možemo ni u čemu slagati, jer se razilazimo u načelu, u shvaćanju našeg ustavnog života. Mi se ne možemo zalagati za ni jednu vašu autonomiju i sada pojmite, zašto smo mi borci naroda protiv vami i zašto smo vojnici na temelju hrvatskog državnog prava i zašto mi na temelju toga prava radimo za samostalni život narodni. Gospodo, radeći na temelju prava, mi izpunjavamo jedan od najsvetijih zakona prirode, jer je prirodni zakon, da svaki narod mora težiti i raditi, da postigne slobodu i da bude gospodar u svojoj kući, da bude svoj. I onda, radeći na temelju prava, mi izpunjavamo također jedan od najsvetijih zakona ne samo prirode, nego i znanosti, jer znanost, bila politička, bila sociološka utanačila je, da se niti jedan narod ne može kao narod razviti, ako nije sam svoj. A gospodo, izpunjavamo, radeći ovako, kako mi radimo i zakon ostavlja nama u baštinu od predšastnika naših, od starih davnina naših. Ti zakoni, po mom uvjerenju, su jači i obvezatiji za naš narod i za našega vladara, nego li su današnji državopravni zakoni u ovoj monarhiji u pogledu našega naroda. Ti zakoni prirode, znanosti i života upisani su u ugovorima, po kojima je naš narod hrvatski nezavisno od svakog drugog naroda, svojom voljom izabrao svojega kralja u današnju vladajuću kuću i s njime utanačio pravo nasljedstva također jer nezavisno od bilo kojeg drugog naroda. To su dva suverena narodna čina, a iz tih suverenih čina sliede i izviru državopravni odnosi i zakoni, koji su obvezatni za naš narod i koji bi morali biti obvezatni za našega vladara. Gospodo, jučer je rekao g. dr. Trumbić, kako

jedna moja tvrdnja izrečena u ovom saboru spada na skupštinu, ali, gospodo, ova moja današnja tvrdnja puno je jača nego juče naša, pa naravno da bi on rekao, da je i ova za skupštinu, ali to nije istina, jer smo mi predstavnici naroda i mi kako god danas moramo silom slušati današnje ustanove, moramo tako u isto doba težiti, da se te ustanove promjene na našu korist. Kao ljudi, koji pripadamo jednom ustavnom tijelu, mi na to imamo pravo i tim ćemo se pravom služiti uvijek. Uvijek ćemo tražiti, da se naše nevoljne prilike promijene.

Upiti i predlozi

prikazani u saboru u Zadru od zast. Dr. A. Dulibića.

Upit zast. dra. Dulibića i drug. na c. k. vladu. Seljani Mandaline, obč. šibenske, bavili su se od pantivieka sa ribanjem. Uslied raznih namještaja c. k. mornarice jedan dio postaja za ribanje bio im je sasvim oduzet, dočim drugi dio postaja zavaljen je tako, da oni seljani u vlastitim vodama ne mogu više da tjeraju svoj obrt. Pri tome treba opaziti, da ih porezna vlast svejednako duži na plaćanje industrije.

Ništa manje već 9 obilatih postaja za ribanje bilo je onim seljanin oduzeto kao: Furnaža, Propad, Klobušac, Rebna, Sv. Petar, Ripište, Duboka Vala, Rozač, Dobrika.

Od postaja, koje su zavaljene, i koje bi po tom trebalo pročitati, da se uzme lovit, glavine su ove: Paklina, Malavan, Strmica, Skar, Sičanica, Magoretuša. Pročišćenje ovih postaja neobhodno je nužno, ako se hoće, da se seljanin spasi obrt, koji je mnogim obiteljima pribavljao hranu.

S druge strane pravredno je, da država naknadi selo radi zapremljenih postaja, s čega su seljani pretrpili velike štete.

Radi svega toga dužni smo upitati c. k. vladu:

Je li c. k. vlada voljna I. da što prvo odredi pročišćenje zavaljenih postaja za ribanje sela Mandaline i omogućiti im na taj način daljnje tjeranje obrta ribanja;

II. da naknadi seljane radi štete, što su pretrpili uslied toga, što su im bile za svrhe c. k. vojne uprave oduzete gorinaznačne postaje za ribanje;

III. da se ribare oprosti od plaćanja obrtarine jednom kad im je onemogućeno tjeranje obrta sa navedenih razloga?

Upit zast. dra. Dulibića i drugova na c. k. vladu. U selu Rupam, občine skradinske, bila je tu nedavno sagradjena čatrnja, nu tako nespretno, da sada seljani preko ljetne žuge ošteđuju pitkom vodom gore nego prije, jer uslied izvedenih radnja bio je zaturen i jedan mali izvor vode, kojim su se dosada služili. Tako su uza sav trošak oni seljani ostali preko ljeta bez pitke vode.

Tu je red da se odmah providi, da se uklone postojeće mane, e da seljanin bude zajamčena dovoljna količina pitke vode.

S toga smo dužni upitati c. k. vladu: Je li skloni dati odmah razviditi stanje čatrnje u Rupam i odrediti, da se ista tako popravi i preudesi, kako bi selo bilo providjeno dovoljnom količinom pitke vode?

Upit zast. dra. Dulibića na Zemaljski Odbor. U sjednici 29. siječnja t. g. Visoki je sabor prihvatio zaključak, kojim je bilo naloženo Zem. Odboru, da prouči pitanje glede proglašenja puta Šibenik—Rogoznica—Trogir predjelnim. Pošto potpisatome nije poznato, što je Zemaljski Odbor u tom pogledu poduzeo, čast mi je upitati, hoće li Zem. Odbor i kada izniet na pretres ovog Visokog Sabora dotičnu zakonsku osnovu, kojom se put Šibenik—Rogoznica—Trogir proglašuje predjelnim?

Upit zast. dra. Dulibića i drugova na c. k. vladu. Selo Kaprije, občine žlarianske, čiji se stanovnici, osim poljodjelstva, osobito bave ribarstvom i pomorstvom, ne ima zgodna pristaništa i uobće je u raznim pogledim zapušteno, pri čemu je dosta napomenuti, da ono primorsko selo još nije moglo da dobije odavna željenu školu!

Pomanjkanje pristaništa otežava seljanin tjeranje njihovog obrta, onemogućuje razvatak prometa, stavlja u pogiblj život i ladje, te plodove njihovog truda. Seljani odavna zatražise, da im se učini zgodno pristanište, čija gradnja ne bi pak bila skopčana već neznatnim troškom, nu dosle sve molbe ostadoše neušlišane.

S toga smo primorani upitati c. k. vladu: Je li skloni odrediti, da se čim prije sagradi zgodno pristanište u Kaprijam?

Predlog:

O štampanju brzopisnih izvještaja. Daje se nalog Zem. Odboru, da svoja izvješća na Sabor dađe na vrijeme štampati i porazdijeliti među zastupnike i da štampanje brzopisnih izvješća tako uredi, kako bi izvješće o svakoj pojedinoj sjednici išlo što prije iza dotične sjednice, te da u tu svrhu razpiše redoviti natječaj za štampanje saborskih izvještaja utvrditi sve potanje uvjete.

O reviziji svih stavaka proračuna. Daje se nalog Zem. Odboru, da sve stavke proračuna za god. 1911. podvrgne potankoj reviziji, i da u budućim proračunim, što će ih saboru predložiti, naznači u posebnoj rubrici sve izvanredne izdatke, a u razjašnjenim iztakne povod uvrštenja istih.

O porezu dioničkih društava. Daje se nalog Zem. Odboru, da budno pazi na način, kojim se od c. k. poreznih vlasti razdjeljuje porez društava podložnih javnom davanju računa, koja imaju sjedište i filijale van Dalmacije, dočim su im tvornice u Dalmaciji i da naredi občinam, da na vrijeme ustanu utokom proti svakoj razdiobi poreza, koja bi uzlesidila na njihovu štetu.

O uređenju bunara u Gjevrskam. Pozivlje se c. k. vlada, da izvoli providiti, da se javni bunari u Gjevrskam uredi tako, da se ne napune saječnišći okološtećih lokava, radi česa je ugroženo zdravlje seljana.

O deficitu kod bolnica. Daje se nalog Zem. Odboru, da prouči pitanje, kako bi se smanjio ogromni pasiv bolnica i zavoda naznačenih u naslovu VIII. potrebitine zemaljske zaklade, pasiv, koji iznaša skoro pol milijuna kruna, te da saboru podastre konkretne predloge.

O ograničenju paši. Neka Visoki Sabor izvoli zaključiti: odboru ustanovljenom na poziv c. k. namještništva, za uređenje pitanja prava paše Dalmatinca na bosanskim granicam, doznačuje se iz sredstava zemaljske zaklade svota od K 10.000, koju će uložiti u spomenutu svrhu uz potanku predaju računa vrhu potroška Zemalj. Odboru i saboru.

O godišnjoj pripomoći košarskoj školi u Kninu. Pozivlje se Zem. Odbor, da iz sredstava, koja mu stoje na raspoloženje za promicanje obrta udieli što obilatiju godišnju pripomoć košarskoj školi u Kninskopolju, koja je od velike koristi za ono pučanstvo.

O ukinuću prevozarine na Vranskom jezeru. Pozivlje se c. k. vlada, da seljane Bešine i Murtera oprosti od plaćanja prekomjerne pristojbine od K 5 za dozvolu prevoza njihovih proizvoda iz Cnregore (občine benkovač.) preko Vranskog jezera.

O uređenju nahodišta. Daje se nalog Zem. Odboru, da njegovu i obstrku nahoda ograniči samo na one slučaje, kad se ne zna, komu pripada dužnost njegje i obstrke djeteta, te da izradi osnovu u smislu ukinuća nahodišta i da je prikaže saboru u narednom zasjedanju.

Političke vesti.

Saziv hrvatskog sabora. Pogovaralo se da će sabor biti sazvan već dne 11. o. mj. Medjutim „Obzor“ saznanje s upućene strane, da će sabor biti sazvan za dne 21. o. mj. kako je poznato 22. o. mj. izitić zakonski rok za saziv novog sabora.

Reforma posluovnika austrijskog parlamenta. Odbor za poslovnik parlamenta sastati će se odmah po sazivu parlamenta na sjednicu, da nastavi razprave o definitivnoj reformi poslovnika i da prije svega stvori zaključke glede produljenja provizornog poslovnika, koji sada vrijedi. Kao je poznato, utrnjuje valjanost poslovnika, stvorenog po parlamentu 19. prosinca 1909. na 31. prosinca ove godine. Kako se javlja, zahtjeva će njemačke stranke kao i za prijašnjih razprava o poslovniku, da točno uredi pitanje jezika, po kojemu bi njemački jezik imao biti utvrđen kao službeni jezik. Svakako, jedno od glavnih pitanja, kojima će se ovaj odbor baviti, jest to, hoće li se definitivno primiti poznati svojevremeni predlog zast. dra. Kramarža o onemogućenju obstrukcije u zastupničkoj kući, kao što je zanimivo,

hoće li seljaveni i sada angažirati za ovakav predlog, kao što su to učinili u ono vrijeme.

Ukinuće veldajdnjčke parnice. Peštanski vladu blizi „Az Esti“ doznaje iz Zagreba, da će zagrebački državni odvjetnik staviti ovih dana kr. sudbenom stolu predlog, da se veldajdnjčke parnice ukinu, jer da je povedena na osnovu krivih informacija. List primjećuje, da je to politika bana dra. Tomašića, koji hoće da s time zadobije Srbe samostalce, da prionu uz njega i da ga podupru.

Put kralja Petra u Rim. Prema pisanju nekih novina kralj Petar kreće dne 22. studenoga u Rim, da posjeti kralja Viktora Emanuela. Kralja će pratiti ministar vanjskih posala Milovanović i vojnička pratnja.

Četvrti zasjedanje ruske dume je već započelo. Plenarne sjednice se drže svakog ponedjeljka, sriede i petka. Ovo zasjedanje očekuje obilan rad, jer će na dnevni red doći mnoštvo zakonskih osnova, a među tima i ona o autonomiji ruske Poljske.

Štampa o sastanku careva. „Novoe Vremja“ piše, da je posjet ruskog cara u Potsdamu doduše znak udvornosti, ali da je taj posao ipak sa gledišta znamenit. Ovaj će sastanak doprinieti simpatijama obih zemalja. — Francezka štampa jednoglasno veli, da nema uzroka sa ovim sastankom biti nezadovoljna, jer se pridružuje svemu, što bi moglo da učvrsti svjetski mir. S toga Francezka i ovaj sastanak kao znamen svjetskog mira pozdravlja.

K pitanju željeznice.

Drniš.

I ako smo u zemlji iznimaka, ipak nas je nazad nekoliko dana u dalmatinskom saboru iznenadila izjava namještnika Nardellia, da uz prkos jednoglasnog izbira pruge Zadar—Gjevrske—Drniš, ima sam ministar željeznica da konačno odluču o izboru između dviju alternativna pruge Gjevrske—Drniš i Gjevrske—Čestovo. Ovakovo uzimanje i izmolavanje visoke vlade upravu nas utaraje i ožvoljava, te se samo u neizvjesnosti oledavamo i pitamo, čemu tu najedanput! Ako je sam ministar imao da odredi glede ove trase, što i onda trebao dogovor na sastanku kod c. k. namještništva u Zadru, da nas tamo poteže i muči; ili je zbilja cijelo pitanje dalmatinskih željeznica samo jedna gruba šala sa strane onih, koji se ne bi smjeli s nama tako naivno izrugavati.

Ako se ozbiljno misli na to, da se Zadar spoj sivozdenim putem sa prugom Spjeto—Knin, to je Drniš najprikladnija točka za to spojenje, obzirom što je to najkraći put, da se dođe do jedne željezničke stanice i tim, što se znatno prikraćuje kopneni put od glavnoga grada zemlje do primorja središnje Dalmacije, koje je svakako važna točka za naš saobraćaj. Ova bi nas pruga provela kroz ubavi Slap, koji je bez sumnje najiskovitiji predjel naše pokrajine, gdje se između strmih i gorastanih klisura nekim skladnim mriom povlači rieka Krka, da se najedanput sunovrati biesnim i razkidanim vodopadom, pa da se opet razširi i utiša u ubavo modro jezero, koje neopisivim čarom oplakuje otočići Franjevač, taj biser Krke, na kome se koči franjevački samostan, okružen bujnim zelenilom. Kroz taj romantični kontrast prirode provela bi željeznica strane putnike — što bi sad u eri, kad se vodi akcija za saobraćaj stranaca, mnogo doprinio većem zanimanju za prirodne krasote naših krajeva.

Od ubavog Slapa stupila bi pruga na lot predjela Miljevača, gdje se nalaze bogati i otvoreni rudnici kamenog ugljelsva Širitovaca i Bristana, koji nisu u djelatnosti samo s toga, što nemaju željezničke veze, pa mislimo, da bi se na to moralo imati obzira, jer obilnim rudnicima okolice Drniša željeznica uprava ima zahvaliti da naša željeznica nije sada pasivna.

Drniš bi na taj način dobio novi kolodvor, koji bi se izgradio tik uz varoš i time se popravila i ona pogreška, po kojoj je ovo mjesto sada udaljeno od drniškog kolodvora preko dva kilometra, što je uzrok, da svi predmeti za ova varoš i okolicu, koji stižu iz vana, neposredno se dovažaju iz Šibenika kolima, jer se sa tako udaljenog kolodvora ne izplaćuje nikome dovažati ili izvažati željeznicom. Vriedi i ova okolnost, što je suho i prostrano drniško polje, koje se nalazi upravo u sredini naše pokrajine, zgodan položaj za dalnje razgranjivanje pruga sredozemne dalmatinske željeznice. A nada sve izitićem jednoglasni zaključak sastanka, obdržavanog u Zadru dne 12./10. t. g. u prilog pruge Zadar—Drniš, koji je naročito za ova stvar bio sazvan i koji je imao konačno da odluču glede alternative projektiranih dviju pruga ove željeznice, — pa tražimo, da se taj zaključak i uvidi.

Još nam jedna misao ovdje dolazi, sada kada smo promotrali na dalmatinskom saboru i ovogodišnji rad zastupnika, koji zastupaju naš kotar, te smo nanovo stekli uvjerenje, da je

spravani. — Evo kuću i poslat ću vam je odmah. Lasno ćete mi ju povratiti, kad vam bude priručito.

Jaki izražaj harnosti proli se Don Rokovim obrazima i zaigra mu vedjama.

— Hvala! — prolanu on, zagledajnt se skromno u nos. — Iskrena hvala!

— Corpo di bacco! — u sebi pridoda, dok je profesor slazio niza basamake. Ta pedalj je dulji od meue. Sad mi to pada na pamet. Nu nikako mi ne pada na um, da ga zovne natrag.

VIII.

Na devet i po pomoli se Don Roko na kućnome pragu, da načme svoje putestvije. Profesorov je kaban zaigrao oko njegovih peta, a ruke mu proždokro do vrh noktana. Klubuk mu u formi klaka i grdesan poklopio uši.

Profesor stupa za njim i izpodmuče se podsmjehava. U aviliji se nešto svietla, kad saznali za prigodu, cirlika. Ciglo se ne smije prosjak, mušičavo čeljade i mudra budala.

— Oh, što vam se čini, Don Roko! — nastavile se ženske kazivati. Ova pričela o Luciji pripoviedati jednu, a ona drugu, svakoga ih riza, o čemu on nije nigda ni pomislio. —

Dosta, dosta — odapinjō se on u svojoj duši, da se ob ovome govori. — Svaka je eto dokončana.

Upiti se u pratnji svijlu i zadnjim se pogledom ogleda na smokvu pod zvnikom i prolazeć među čimpresima izpred crkvenoga pročelja, bogoljubno skide klubuk i koljenom klekucne.

Koćija ga je iščikala na kraljevoj cesti. Kad ga zapazi koćijaš onako obučena, ko i drugi, udari i on smieh.

Sad se Don Roko alali sa svima, iznovice zahvali profesor, svoje počitanje izporučiti kontesi, zamučka docigloga, koji se jošje porugom na Luciju nabacivao. Kad bi na svome mjestu, primiče mu se prosjak i desnom se rukom dotae postola.

— Je li ovo vaš? — upitat će ga oni. — Jesu, jesu, postoli jesu. — odgovor. on u neke zadovoljan, dok se kljuje stalo micati.

Prosjak prinese k čelu ruku, kojom se bio dotakao Don Rokova postola i svečanin će glasom:

— U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.

Kolera - sušica - sifilis

jest zarazna bolest, s toga je dobro ako **pranje rublja** obavljamo kod svoje kuće. Takova prilika pruža se svakomu, ako kupi za to patentirani

Punoparni stroj Dalmacija

koji je tako udešen, da može s njime i djevojčica od 12 do 14 godina upravljati. Prednosti kod uporabe:

Izkuhavanje, iznari-
vanje i desinficir-
anje rublja obavlja se
sve na jedanput za
10 do 20 časaka.
Rublje se niti ruža
niti gnječi, niti dere,
a isto tako i nepre-
gori, i radi toga se
dva dotjerata duže
sačuva nego ona s
rukom prano. Stroj
trebardi svoje gra-
dje vrlo malo vode
i sapuna a pod nje
ni najmanje moker.
Stroj se može upo-
trebiti još iu druge
svrhe, kao kotao za
grijanje vode, kuha-
nje voća, grijanje gletila i kupaka itd. Godišnje
pranje rublja ne stoji niti četvrti dio prama svakom
drugom načinu pranja.

Stroj br. 1 za kućnu uporabu zapada K 50.
Uz šestmesečno odplaćivanje 10% više.
Naručbe prima i obavlja:

Hubert Bolanca, Krapanj, Dalmacija

Eugen Pettoello

Pribor satova, zlatarskih i optič-
kih predmeta i kineskih srebrarija
žlica, viljuška i noževa.

Zajamčena izradba sa 90 grama čistog srebra.

Pešata.

Svake vrsti rezbarije u kojoj mu drago
kovini.

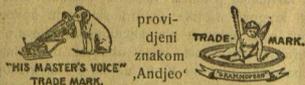
Bogati ilustrovani cijenik, Tvorničke stalne cene.

Šibenik, Glavna ulica, br. 128.
14. 9. 910. - 14. 9. 911.

**Hrvati i Hrvatice, po-
mozite družbi sv. Cirila i Metoda.**

Najsavršeniji gramofoni i ploče

sa svakovrstnim komadima
osobito hrvatskim

dobivaju se u knjižari i papirnici:
Ivan Grimani
Šibenik, Glavna ulica.

Šalje na zahtjev cijenik i popis komada
badava i franko.
14.-9. 910-911.

Objava.

Zašto se ne obratite pri kupova-
nju vaših potrebština ravno na tvrdku

Jaroslav Kocian

Tkaonica i odpravništvo
Hronove u Met. (Česka.)

koji zgođavlja i ima uvijek na skladištu
sukna za odjela, zimske kapute
itd. Zajamčeno održanje boje. Kana-
f asa, platna, flanela, ubrusa,
ručnika, jastuka, porketa, šifona.

Cene su najjeftinije.
Naručbe preko 18 K. šaljem franko.

Tražite uzorke.
Može se dobiti 30 do 40 mt. odpadka 3
do 15 mt. dugog za K 18 do 25 prema vrsti.
Od odpadka se ne šalju uzorci.

TVORNICA PAPIRNATIH VREĆICA

Čast mi je javiti p. n. obćinstvu,
da sam objavljenu tvornicu pa-
pirnatih vrećica za trgovačku po-
rabu otvorio, te je podpunu pre-
ma zahtjevu uredio, time sam u
stanju u najkraće vrijeme najveću
količinu vrećica izraditi. Vrećice
izradjuju se u svim veličinama i
u svim bojama. Pošto je ovo u
nas prvo i jedino domaće pod-
uzeće ovakove vrste, nadamo se
za stalno, da će mi gg. potrošači
povjeriti svoje cijenjene naručbe,
koje će u potpunom redu i naj-
savjetnije izvršene biti.

Sa veleštovanjem
ANTE ZORIĆ
ŠIBENIK.

Velika Tvornica tjestenine Velika

i mlinice za raznu hranu.

Pomoću najmodernijeg motora
proizvadjaju

Svake vrsti Od najboljeg marsejskog griza Svake vrsti
ovog jestiva. kao i od ovog jestiva.

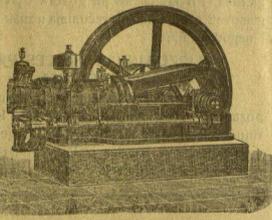
Dobrog i od najfinijega pšeničnog brašna dobrog i od najfinijega.

Tvrđka :

IVAN ŠUPUK i brat

Šibenik.

15./VI. 10.

Izključivo glavno predstavništvo, kamo valja
upraviti sve upite:

Kuća Gutenberg,
EMANUEL KRAUS.

Tehnički bureau Trst, via Cecilia, 18.
Zahjevuje cijenik besplatno i bez poštarine.
Dopisivanje hrvatski.

Najbolji namještaji snage

kao što:
motori na plin (gas), benzin,
žestu, kamenu ulje, surovo
ulje za obrtničke, poljodjel-
ske i električne namještaje
snage.

Namještaje na mrvavi plin (Sauganlage)
prodaje

Draždjanska tvornica motora na plin

(A. G. Dresdener Gasmotoren-Fabrik:
Moritz Hille, Dresden)

najveća specijalna tvornica
srednje Evrope.

- Velika zlatarija -

Gjuro Plančić

Starigrad

(Podružnica: Vis-Velaluka).

Prodaje svakovrstnih zlatnih
i srebrnih predmeta.
Najfinije švicarske dobnike.
Cijene umjerene bez utakmice.
Priznanice na pretek. 30.VII.

Hrvatska vjeresijska banka Podružnica Šibenik.

Dionička glavnica - - -
- - - K 2,000.000

Pričuvena zaklada i pritičice K 180.000.
CENTRALKA DUBROVNIK - -
Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Bankovni odjel - - -

prima uložke na knjižice u konto ko-
rentu u ček prometu; eskomptuje
mjenice.

Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja
vriednine. Devize se preuzimlju naj-
kulantnije. Izplate na svim mjestima
tu i inozemstva obavljaju se brzo
i uz povoljne uvjete

Mjenjačnica - - -

kupuje i prodaje državne papire,
razteretnice, založnice, srećke, va-
lute, kupone. Prodaja srećaka na
obročno odplaćivanje. Osjeganje
proti gubitku kod ždriebanja. Revi-
zija srećaka i vriednostnih papira
besplatno. Unovčenje kupona bez
odbitka.

Podružnice:
Via Giulia br. 33.
Via Giulia br. 16.
Via Acquado-
dotto br. 65.

Važno za svakoga!

Gustav Marko

Trst

Centrala: Via Coroneo 45.

Telefon br. 1930.

Tekući račun sa podružnicom Ljubljanske kredite banke.

Veliko skladište staala prostih, apaniranih i za ures.

Veliki izbor predmeta za ljearne, drogerije, porculanso i zrcaljaro
sudje, ocaline, staklarije, svjetiljke itd.

Velike količoke naročitih tvari u ocaklini, porculani.

Cijene umjerene koje se ne boje utakmice.

Na zahtjev šalje se cijenik badava.

Dopisivanje u hrvatskom jeziku.

Pomenuta tvrđka, jedina svoje vrsti u Trstu, preporučuje se svim
našim trgovcima.

Podružnice:
Via Barriera vecchia
br. 33.
Via Colonia br. 17.
S. Giovanni di
Guardicella
br. 871.

Telefon br. 1930.